

Psicologia i Envel·liment

Codi: 102581
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2502443 Psicologia	OT	4	2

Professor/a de contacte

Nom: Sergi Arenas i Guarch

Correu electrònic: Sergi.Arenas@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

No s'estableixen prerequisits i/o coneixements previs.

Cal tenir en compte que l'assistència regular és important per al seguiment de l'assignatura.

L'assignatura forma part de la Menció Anàlisi i Intervenció Psicosocial i la Menció Salut.

Objectius

L'envelliment demogràfic i la longevitat són fenòmens característics de les societats desenvolupades i nodreixen l'interès per comprendre el procés d'envellir en les seves diferents dimensions. L'augment de la xifra de persones grans i l'increment del nombre de persones que accedeixen a la vellesa avançada planteja reptes d'adaptació individual i col·lectiva en un context social caracteritzat per canvis substancials en els diferents àmbits (familiar, laboral, relacional, econòmic). La preocupació per temes com la qualitat de vida en les diferents etapes de l'envelliment, la prevenció de la dependència o les cures familiars i professionals en l'atenció de llarga duració ve acompanyada de l'interès en el desplegament d'iniciatives, serveis i productes adequats a la heterogeneïtat existent entre les persones grans, on el gènere esdevé un factor essencial en la construcció de l'experiència d'envellir. La Psicologia ofereix aportacions teòriques, basades en la recerca, vàlides per tractar aquells temes i per proporcionar pautes útils en la definició de diferents tipus de respostes i intervencions professionals. En aquesta assignatura es proporcionarà una visió global de l'envelliment, des d'una perspectiva teòrica i pràctica, mostrant diferents tipus d'intervenció professional i iniciatives innovadores.

Els objectius de l'assignatura són:

1. Comprendre les diferents dimensions del procés d'envelliment.
2. Conèixer els processos de desenvolupament i els canvis en l'envelliment.
3. Conèixer els desafiaments que comporta l'envelliment en les societats desenvolupades.
4. Conèixer i reflexionar sobre les desigualtats de gènere en l'experiència d'envellir.
5. Analitzar els diferents fenòmens que prenen especial singularitat en les persones grans.
6. Iniciar-se en el disseny i aplicació d'intervencions amb les persones grans en diferents marcs de treball.
7. Conèixer les sortides professionals en el camp de la psicogerontologia.

Competències

- Analitzar i interpretar els resultats de l'avaluació.
- Aplicar de manera crítica, reflexiva i creativa els coneixements, habilitats i valors adquirits.
- Comunicar-se eficaçment, fent ús dels mitjans apropiats (orals, escrits o audiovisuals), tenint en compte la diversitat i tots aquells elements que puguin facilitar o dificultar la comunicació.
- Criticar els efectes de la pròpia pràctica sobre les persones, tenint en compte la complexitat de la diversitat humana.
- Distingir i relacionar els principis psicosocials del funcionament dels grups i de les organitzacions.
- Elaborar i redactar informes tècnics sobre els resultats de l'avaluació, la recerca o els serveis sol·licitats.
- Fer revisions sistemàtiques a partir de la consulta de les diferents fonts documentals en psicologia per a recollir, ordenar i classificar dades i materials de recerca.
- Identificar i descriure els processos i les etapes del desenvolupament psicològic al llarg del cicle vital.
- Interactuar, mitjançant un treball en equip efectiu, amb els altres professionals implicats.
- Mantenir una actitud favorable envers l'actualització permanent a través de l'avaluació crítica de la documentació científica, valorant-ne la procedència, situant-la en un marc epistemològic i identificant-ne i contrastant-ne les aportacions en relació amb el coneixement disciplinari disponible.
- Reconèixer el codi deontològic i actuar de manera ètica.
- Reconèixer la dimensió social de l'ésser humà, considerant els factors històrics i socioculturals que intervenen en la configuració psicològica humana.
- Treballar en equip.
- Utilitzar les eines adequades per a comunicar-se.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar les relacions entre el sistema familiar i altres sistemes relacionats.
2. Aplicar de manera crítica, reflexiva i creativa els coneixements, habilitats i valors adquirits.
3. Aplicar els conceptes teòrics en l'anàlisi de casos.
4. Contrastar diferents fonts documentals.
5. Criticar els efectes de la pròpia pràctica sobre les persones, tenint en compte la complexitat de la diversitat humana.
6. Descriure els processos i les etapes del desenvolupament individual i dels grups familiars.
7. Elaborar per escrit informes tècnics sobre avaluació a partir de l'estudi de casos.
8. Identificar conceptes i processos psicosocials que mostren la dimensió social i cultural del comportament.
9. Identificar els elements de la comunicació funcional i disfuncional.
10. Identificar els elements que condicionen la comunicació i l'organització de les tasques.
11. Mantenir una actitud favorable envers l'actualització permanent a través de l'avaluació crítica de la documentació científica, valorant-ne la procedència, situant-la en un marc epistemològic i identificant-ne i contrastant-ne les aportacions en relació amb el coneixement disciplinari disponible.
12. Mostrar una disposició oberta i una actitud favorable a la cooperació.
13. Reconèixer el codi deontològic i actuar de manera ètica.
14. Reconèixer els conceptes teòrics fonamentals en els textos.
15. Relacionar les dades amb l'enfocament teòric adoptat que permeti articular les dades obtingudes amb la intervenció que s'ha de dur a terme.
16. Seleccionar i utilitzar els recursos comunicacionals adequats segons les característiques i les competències de les persones destinatàries tenint en compte l'edat i la identificació cultural.
17. Seleccionar les dades rellevants per a l'avaluació d'un cas considerant el transcurs vital i el context d'intervenció.
18. Treballar en equip.
19. Utilitzar les eines adequades per a comunicar-se.

Continguts

1. Introducció a la psicologia de l'envelliment
2. Envel·liment de la població. Estils de vida i representació social. Envel·lir com a dona
3. Processos d'envellir
4. Envel·liment i sexualitat

5. El paradigma de l'Envel·liment Actiu
6. El paradigma de l'Atenció Centrada en la Persona
7. Apoderament i participació
8. La intervenció psicosocial en l'àmbit de l'envel·liment
9. Sortides professionals en psicogerontologia
10. Estudi de fenòmens associats a l'envel·liment:
 - Projectes intergeneracionals
 - Maltractament a les persones grans i promoció del bon tracte
 - Dissidència i desobediència
 - Envel·liment LGTBI
 - Senior cohousing
 - Aplicació del Dementia Care Mapping (DCM)
 - Programes universitaris per a persones grans
 - Grups de suport per a cuidadors/es de persones amb deteriorament cognitiu
 - Tecnologia i provisió de cures
 - Soledat no desitjada
 - Edatisme
 - Imatge de les persones grans als mitjans de comunicació

Metodologia

Es combinaran diferents estratègies metodològiques:

- Presentació de continguts per part del docent.
- Realització i anàlisi individual i comparativa d'entrevistes amb persones grans.
- Anàlisi, preparació i exposició de diferents fenòmens associats a l'envel·liment per part de grups d'estudiants i discussió a classe.

Al llarg de l'assignatura es programaran presentacions de professionals que intervenen en diferents àmbits relacionats amb les persones grans (soledat no desitjada, relacions intergeneracionals, centres per a persones grans, etc). Es programarà també una visita a un centre residencial per a persones grans amb l'objectiu de conèixer l'àmbit d'intervenció in situ de la mà de la psicòloga del centre. Tant les presentacions professionals com la visita són d'assistència obligatòria.

La plataforma virtual Moodle és el canal de comunicació de l'assignatura. És responsabilitat de l'estudiant accedir de manera regular per informar-se dels continguts que es publiquin.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòriques	24	0,96	1, 3, 6, 11, 15, 17
Sessions pràctiques	12	0,48	2, 5, 8, 13, 15, 17, 18
Tipus: Supervisades			
Tutories en grups petits	6	0,24	2, 15, 17, 18
Tipus: Autònomes			
Estudi, lectura i anàlisi de textos	24	0,96	11
Preparació de presentació de textos	20	0,8	2, 5, 10, 11, 12, 13, 16, 18, 19
Preparació i realització de treballs en grup	24	0,96	2, 4, 8, 10, 12, 14, 15, 17, 18, 19

Avaluació

Les competències seran avaluades mitjançant avaluació contínua, basada en la realització dels següents treballs obligatoris: 1 Informe individual, 1 informe amb part grupal i part individual, i 2 presentacions grupals.

Les setmanes d'entrega indicades són orientatives. A l'inici de curs es presentarà el calendari definitiu.

Totes les evidències es presentaran tant en persona com a la plataforma virtual de l'assignatura.

Criteris d'avaluació de les EV:

- Superada: Estudiant que evidenciï haver aconseguit les competències avaluades a les diferents activitats. Haurà de tenir una nota major a 5 a les quatre evidències.
- Avaluable: Estudiant que hagi lliurat evidències d'aprenentatge amb pes igual o superior a 4 punts (2 o més evidències de l'assignatura).
- Avaluable No aprovat: Estudiant que no hagi aconseguit la nota mínima de 5 en qualsevol de les activitats d'avaluació. La nota màxima global que es podrà assolir en aquest cas és de 4.9 punts.
- Recuperació: La recuperació es farà de manera contínua. En el cas que no assoleixi la nota mínima de 5, caldrà realitzar un nou lliurament en les dues setmanes posterior a la primera entrega, o en el moment que s'informi durant l'assignatura. No es contempla la recuperació per millorar la qualificació un cop superada.

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat (còpia, plagi, etc.) que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, aquest es qualificarà amb 0 i comportarà un suspens en l'assignatura.

Al final de cada sessió de presentació grupal i de les presentacions professionals, les estudiants tindran l'opció d'entregar les preguntes realitzades en el debat posterior. L'estudiant que entregui el 80% de les preguntes optarà a un punt extra en la qualificació final, sempre que aquesta sigui superior a 5.

Les estudiants que cursin l'assignatura en 2a matrícula o posterior tindran l'opció de realitzar una prova de síntesi, basada la preparació i presentació d'un informe individual i pòster sobre un fenomen a determinar vinculat a l'envelliment, optant a una qualificació màxima de 5. Aquesta opció haurà de ser comunicada durant les dues primeres setmanes de docència.

Enllaç a les pautes d'avaluació de la facultat:

<https://www.uab.cat/web/estudiar/graus/graus/avaluacions-1345722525858.html>

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
EV1. Informe: Entrevista amb una persona gran (entrega escrita, individual). Setmana 6.	25	0	0	1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 13, 15, 16, 17
EV2. Informe comparatiu d'entrevistes (cal haver superat l'EV1) (entrega escrita, individual i col·lectiva). Setmana 10.	25	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 17, 18
EV3. Preparació i presentació d'informe i pòster sobre fenomen vinculat a l'envelliment (oral i escrita, grupal). Setmanes 13 i 14.	30	0	0	2, 4, 5, 8, 9, 10, 12, 14, 15, 16, 18, 19

Bibliografia

Bibliografia recomanada:

- Ezquerro, S. et al (ed) (2016) *Edades en transición, envejecer en el siglo XXI : edades, condiciones de vida, participación e incorporación tecnológica en el cambio de época*. Barcelona: Ariel.
- Pinazo S. y Sánchez M. (dir) (2005) *Gerontología. Actualización, innovación y propuestas*. Madrid: Pearson Prentice Hall.
- Prieto, D. et al (2009) *Las dimensiones subjetivas del envejecimiento*. Colección Estudios, Serie Personas Mayores N° 11007. Madrid: Imsero. Disponible a: <http://www.imsero.es/InterPresent1/groups/imsero/documents/binario/11007dimensenvejec.pdf>
- Triadó, C. y Villar, F. (coords) (2006) *Psicología de la vejez*. Madrid: Alianza Editorial.

Altres lectures:

- Arenas, S. y Pratginestós, E. (2006). *El Papel del psicólogo en centros residenciales geriátricos: revisión de la situación actual y propuesta de funciones para un desarrollo óptimo de actividad*. Barcelona: Col·legi Oficial de Psicòlegs de Catalunya.
- Barnes, M, Benet, G. *Frail bodies, courageous voices: older people influencing community care*. Health and Social care in the Community 6(2), 102-111.
- Bueno, B. Y Navarro, A. (2004) *Afrontamiento y calidad de vida*. Rev Geriatr Gerontolo 2004; 39 (Supl 3): 31-7
- Charpentier, M., Guberman N., Billette V., Lavoie J-P., grenier A.,y Olazabal I. (Dir) (2010) *Vieillir au pluriel Perspectives sociales*. Presses de l'Université du Québec : Québec
- Cusak S. A. (1998) *Leadership in Seniors' Centres: power and empowerment in relations between seniors and staff* Education and Ageing, 13 (1): 49- 66.
- Freixas, A. (2003) *Las mujeres queremos ser mayores y poder parecerlo*. En Maquieira, V. *Mujeres mayores en el siglo XXI De la invisibilidad al protagonismo*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales.23.03
- Freixas, A. (2013) *Tan frescas. Las nuevas mujeres mayores del siglo XXI*. Barcelona: Paidós.
- Freixas, A. (2018) *Sin reglas. Erótica y libertad femenina en la madurez*. Madrid: Capitán Swing.
- Greene, R. y Cohen, HL. (2005) *Social work with Older Adults and their Families: Changing Practice Paradigms*. Families and Society I Volume 86, N'3
- Izal, M. y Montorio, I. (Ed.) (1999). *Gerontología conductual. Bases para la intervención ámbitos de aplicación Síntesis*, Madrid
- Janlov, A-C, Rahm I, Petersson K. *Older person's experience of being assessed for and receiving public home help: do they have any influence over it?* Health and Social care in the Community 14(1), 26-36.
- Lavoie, JP, Lessard, D., Barylak, L., Côté D. *Quand les services facilitent ou nuisent le pouvoir des aidants familiales*. Canadian Journal on Aging 22(4) : 381-394.
- Montorio, I., Izal, M., Pérez, G. (2006) *Salud, conducta y vejez*. En Triadó, C y Villar, F (coords) *Psicología de la vejez*. Madrid: Alianza Editorial.
- Morrell, C.M. (2003). *Empowerment and long-living women: return to the rejected body*. Journal of aging studies, 17: 69:85.
- Paun, O. (2003) *Older women caring for spouses with alzheimer's disease at home: making sense of the situation* Health Care for Women International, 24:292-312.
- Pinazo, S. (1999) *Significado del rol social del abuelo*. Rev Mult Geront 1999, 9: 169-176.
- Rodríguez, G. et al. (2013). *Las Personas Mayores que vienen. Autonomía Solidaridad y Participación social*. Madrid: Fundación Pilares.
- Rodríguez, T. *La atención centrada en la persona en los servicios gerontológicos. Modelos de atención y evaluación*. Madrid: Fundación Pilares.
- Salvarezza, L. (1994) *Vejez, Medicina y Prejuicios*. Área 3 16.03
- Social Development Canada (2005) *"I don't think I am 'old' although I am aged": Seniors' Perceptions of Later-Life Well-Being*. Alberta: University of Alberta.

- Strawbridge, W.J, Wallhagen, M.I y Cohen R.D (2002) *Successful aging and well-being: Self-rated compared with Rowe and Kahn* The Gerontologist Dec 2002; 42, 6; 727-733
- Suarez F. (2004) *Emergentes de un viejo grupo*. Area 3
- Thompson, N, y Thompson S (2001) *Empowering Older People Beyond the Care Model* Journal of Social Work 1 (1): 61-76.
- Villar, F. (2006) *Inteligencia y sabiduría*. En Triadó, C y Villar, F (coords) *Psicología de la vejez*. Madrid: Alianza Editorial.
- Walker, A. (2002) *Futuros retos de la política social europea sobre personas mayores*. Rev Geriatr Gerontolo 2002; 37 (6) 334-341
- Walker, A. (2007) *Why involve older people in research?* Age and Ageing 36:481-483 + Barnes, M. y Taylor, S. *ERA-AGE Good Practice Guide. Involving Older People in Research: examples, purposes and good practice* (Section 3- pp11-18)
- White M, Riley J. (2000). *Age Integration: Conceptual and historical Background*. The Gerontologist, 40 (3), 266-270.
- Yanguas, J., Leturia, P., Leturia, M. Y Uriarte, A. (1998) *Intervención psicosocial en gerontología manual práctico*. Madrid: Cáritas.